

Notandum omissiones ex se leves gravia constituere posse delicta, 1° ratione pravi finis, ut si sacerdos non nullas leves omittat rubricas, animo novum inducendi ritum; 2° ratione contemptus, ut si sacerdos aliquam omittat rubricam, contemnendo papam vel episcopum qui eam præcepit; 3° ratione scandali, si nempe assistentes tali omissione ad irreverentiam erga sanctissimum Sacramentum notabiliter excitarentur; 4° ratione periculi, ut si quis absque Missali celebrare volens, periculo partes notabiles omittendi se exponat.

2° *Per additionem.* Aliquid valde notabile, præter ea quæ in rubricis statuuntur, addere Missæ, mortale esset peccatum, et quidem gravius quam similem partem præscriptam omittere; quia hoc in præcæta S. Pii V bulla expressius prohiberi videtur, et aliunde peccata commisionis graviora sunt in suo genere quam peccata omissionis, ob majus voluntarium. Hinc 1° addere verba quæ sensum formæ consecrationis mutarent, grave esset sacrilegium, cum validitas sacramenti impediretur; 2° addere verba ritui sacro opposita, etsi sensum non mutent, v. g., dicere *Hoc est corpus meum de Virgine natum*, peccatum nihilominus esset mortale, quia talis mutatio reputaretur gravis; 3° aliquid addere etiam leve, intentione novum inducendi ritum, propter strictam concilii Trid. et S. Pii V prohibitionem; 4° aliquid addere in notabili quantitate, etiam sine animo novum inducendi ritum, circa ea quæ publice recitantur, et probabilius, inquit *Ferraris*, etiam circa ea quæ secreto dicuntur, quia talis additio est notabilis ritus præscripti mutatio.

E contra, aliquid parvi momenti et sine animo novum ritum introducendi, addere, v. g. quædam verba vel gesta, peccatum non esset mortale: *ita generaliter doctores.* Sic peccatum esset duntaxat veniale, 1° dicere *Adorate, Jesu Christe*, elevando hostiam, pedem calicis deosculari statim post consecrationem, ob devotionem; 2° addere *Gloria in excelsis* vel *Credo*, cum omittendum sit, nisi id fiat cum magna deformitate aut scandalo, v. g., in Missa defunctorum; 3° addere unam aut alteram

Collectam, præter solitas, ex sola devotione, non est peccatum. A peccato veniali tamen excusandus non videtur qui hanc facit additionem die festi solemnem vel alia in qua unica dicenda est oratio, vel solæ commemorationes privilegiatæ permittuntur,

3° *Per mutationem.* Mutatio in ritu Missæ cum gravi deformitate, contemptu aut scandalo, peccatum est mortale; cum levi deformitate, esset peccatum veniale. *Ita omnes.* Unde 1° dicere Missam votivam aut *de Requiem* in festo duplici vel intra octavam privilegiatam, absque rationabili causa in rubricis approbata, est peccatum saltem veniale, et mortale si adsit contemptus vel grave scandalum. 2° Propria auctoritate mutare preces præscriptas in alias, v. g., unam Epistolam in aliam, Evangelium in aliud, propriam Præfationem vel *Communicantes* in communem, etc., peccatum est tantum veniale; mortale tamen esset, si hæc mutatio cum magna deformitate fieret, puta si die Nativitatis Domini, Paschæ aut Pentecostes, diceretur Epistola vel Evangelium Missæ defunctorum. Item si gravis fieret inversio, v. g., si Evangelium diceretur ante Epistolam. 3° Mutare vel omittere aliquod verbum in Canone, si sensum mutet, esset peccatum veniale. *Concina*, cum quibusdam aliis, putat omissionem unius vel alterius sancti esse peccatum mortale; alii tamen, ut *Quarti*, *Tournely* et *S. Ligorius*, a mortali excusant omissionem trium vel quatuor nominum sanctorum. S. Congr. Rit. declaravit. 12 nov. 1615, regulares qui nomen episcopi omittebant et nomen generalis sui ei substituebant, mortaliter peccare. Advertunt quidem doctores Congregationem supposuisse in regularibus id faciëntibus aut contemptum episcopi, aut animum introducendi novum ritum; sed indubium est hujusmodi mutationem vel aliam ei similem propria auctoritate factam, esse ad minus peccatum veniale. 4° Actiones præscriptas, v. g., cruces, inclinationes, genuflexiones, manuum junctiones vel elevationes imperfecte facere, aut preces leviter invertere, puta unam orationem ante aliam dicere, secluso scandalo et contemptu, peccatum est tantum

veniale. Ita pro his omnibus *Ferraris*, et passim *S. Ligorius*.

Per defectum pronuntiationis. Rubrica enim, 1^a parte, tit. 16, plurima describit clara voce in Missa privata dicenda, monens sacerdotem « ut ea distincte et apposite » proferat; non admodum festinanter, ut advertere possit quæ legit; nec nimis morose, ne audientes tædio » afficiat; neque etiam voce nimis elata, ne perturbet » alios qui fortasse in eadem ecclesia tunc temporis celebant; neque tam submissa, ut a circumstantibus » audiri non possit; sed mediocri et gravi quæ et devotionem moveat, et audientibus ita sit accommodata, ut » quæ leguntur intelligant. Quæ vero secreta dicenda » sunt, ita pronuntiet, ut et ipse se audiat, et a circumstantibus non audiatur. »

Ponderanda sunt hæc verba, et unusquisque debet 1° discere ex rubricis quæ alta, quæ mediocri, quæ submissa vel aliquantulum elevata voce pronuntiari debent; 2° quæ secreto dicenda sunt; 3° omnia distincte et devote pronuntiare, juxta regulas præscriptas.

Circa initium decimi octavi sæculi, graviter controversum est qua voce celebrans Canonem Missæ pronuntiare deberet. Quidam fortiter contendebant illum pronuntiantum esse clara voce, et verba Rubricæ, *submissa voce*, per oppositionem ad cantum intelligenda esse. Anno 1709, *Ledieu*, canonicus, olim secretarius *Bossuet*, qui novæ editioni Missalis Meldensis præsidebat, propria auctoritate addidit *Amen* ad verba consecrationis, cum littera rubra *R* quam aliis Ordinarii Missæ et Canonis orationibus pariter præfixit, ad indicandum quod, in his locis, populus vel minister, nomine populi, respondere deberet *Amen*, ac proinde totum Canonem clara voce pronuntiantum esse. Hinc magnus exortus est rumor. *D. de Bissy*, episcopus Meldensis, hanc innovationem per mandatum 22 januarii 1710 damnavit, et Missale statim reformandum curavit.

Card. Bona, l. 2, cap. 13, n. 1, supponebat Canonem usque ad decimum sæculum alta voce pronuntiatum

fuisse: hanc sententiam acriter tuitus est *de Vert*, in opere inscripto: *Explication des cérémonies de la Messe*. Hinc occasio prædictæ innovationis. Sed *Vallemont*, religiosus Cluniacensis, in erudito opere: *Du secret des mystères*, etc., et *P. Le Brun*, in longa dissertatione: *Sur l'usage de réciter en silence une partie de la Messe dans toutes les églises du monde*, hoc systema diserte confutarunt.

Quidquid sit, constat morem tacite recitandi Canonem decimo sæculo longe antiquiorem esse; formaliter enim talis recitatio præcipitur in Ordine Romano II, n. 20, qui est saltem septimi sæculi, juxta doctissimum *Mabilon* et *Merati*; et, multis fatentibus, qui totum Canonem vel magnam ejus partem clara voce recitaret, etiam sine animo novum inducendi ritum, mortaliter peccaret, quia stricto præcepto in materia gravi opponeretur; qui vero passim quædam verba, secreto pronuntianda, altiori voce pronuntiat, ut sæpe accidit, graviter non peccat, sed a veniali difficile excusatur, propter expressum Rubricæ præceptum et antiquum Ecclesiæ morem, maxime si in Canone hoc sibi permittat.

Qui ita submissa pronuntiat verba consecrationis ut seipsum non audiat, mortaliter peccat, quia contradicit Rubricæ in materia notabili, et sacramentum exponit nullitati: si alia verba secreto dicenda eo modo pronuntiat, quidam dicunt eum mortaliter peccaturum, sed probabilius venialiter tantum peccaret, modo reipsa distincte articularet. Vide *S. Ligorium*, l. 6, n. 414.

Item, qui omnia quidem debita voce recitaret, sed nimis festinanter, mortaliter aut leviter peccaret, prout major vel minor esset difformitas, indecentia vel scandalum: semper tamen aliquod existeret peccatum, tum propter irreverentiam, tum propter Rubricæ transgressionem. Similiter veniale esset peccatum in pronuntiatione nimis prolixa, et a fortiori in repetitionibus indiscretis: imo illæ repetitiones facile fieri possent objectum peccati mortalis, si nempe liturgiam graviter turbarent, præsertim si in forma consecrationis id contingeret.

5° *Per confusionem.* Ob rubricarum dispositionem et

sanctissimi Sacrificii reverentiam cæremoniæ et ritus suo ordine distincte et graviter observari debent: v. g., celebrans et minister non debent simul loqui, nec unus incipere priusquam alter finierit, aut versiculos truncare, aut balbutiendo pronuntiare; nec sacerdos dicere *Kyrie, eleison*, eundo a cornu epistolæ ad medium altaris, nec alias res distincte præscriptas simul jungere; in ea enim agendi ratione esset confusio prohibita, ac proinde peccatum grave aut leve, juxta gradum indecentiæ et deformitatis. Hinc *S. Ligorius*, l. 6, n. 400, et multi cum illo, putant sacerdotem qui infra quadrantem absolveret Missam, etiam ex brevioribus, ut de B. Maria in sabbato, a peccato mortali probabiliter excusari non posse, quia impossibile est ut in tam brevi spatio Missam absolvat sine multis imperfectionibus contra rubricas, irreverentia erga sacramentum et scandalo erga populum. Unde *Bened. XIV*, Inst. 34, n. 39 et seq., optime docet Missam nec brevioris triente, nec longioris dimidia hora esse debere, quia in breviori spatio omnia debita reverentiâ agi non possent et in prolixiori, tædio afficerentur adstantes.

Episcopi igitur et regularium prælati tenentur sub gravi scandalosam celeritatem, quantum possunt, extirpare, et a mortali excusari non possunt sacerdotes qui, ex negligentia, cæremonias addiscere non curant. Ita *S. Ligorius*, l. 6, n. 400, et plures apud ipsum. Unde in statutis nostris diocesanis anni 1851, sic habetur: « Precamur simul et jubemus ut omnes in nostra diocesi » celebrantes, a regula modo exposita non recedentes, saltem ad tertiam horæ partem pertingant. » (Tit. 3, cap. 6, n. 2.)

§ III. — Quædam observationes in cæremonias et ritus Missæ privatæ, ubi de sacerdote cæco et de Missali in lingua vernacula.

1° Paramenta non debent poni in altari in quo celebranda est Missa, nisi pro solis episcopis et cardinalibus, ut S. Congr. Rit. decrevit, die 7 julii 1612: id permittitur abbatibus, sed ubi duntaxat solemniter celebraturi

sunt; secus, in sacristia, sicut alii quilibet sacerdotes, paramenta sumere debent. Deficiente sacristia, habenda est mensa ab altari separata. Si tandem ornamenta ex necessitate in altari ponenda sint, nunquam in medio, sed in cornu evangelii collocentur.

2° Sacerdos ad Missam celebrandam accedens, vestem nigram a collo ad talos demissam induatur; alioquin, in nostra diocesi, suspensionem ipso facto incurreret: qui ergo aliter indutus ad celebrandum in aliqua ecclesia se præsentaret, prohibendus esset.

3° Habendum est Missale; *Tournely, Habert* alique plures dicunt sacerdotem qui celebraret sine Missali, etiamsi memoria firmiter quæ dicenda sunt teneret, mortaliter peccaturum; quia semper aliquod esset periculum in re tam gravi errandi. Alii tamen multi, ut *de Lugo, Layman, Suarez, Vasquez, La Croix, Gobat, S. Ligorius*, etc., docent, ut probabile, sacerdotem posse quandoque sine Missali celebrare, si facile habere non posset, et, ob præteritam experientiam, morale periculum errandi abesset.

Hinc inferunt sacerdotem cæcum aut cæcutientem facultatem obtinere posse celebrandi Missam votivam de B. Maria in dominicis et duplicibus, et de *Requiem* in aliis diebus. Sed S. Concil. Congr. hanc non concedit facultatem, teste *Bened. XIV*, Inst. 34, n. 5, nisi sub clausula *quod non sit omnino cæcus, et memoriter non recitet*. Refert tamen idem Pontifex dictam S. Concil. Congr. hujusmodi concessisse licentiam, 23 aug. 1727, cuidam parochio Florentino adeo pauperi ut pro vita sustentanda ei solum Missæ stipendium superesset, idque *pro gratia, cum assistentia alterius sacerdotis*.

Collet putat episcopum, absolute loquendo, hanc concedere posse licentiam presbyteris pietate conspicuis, quamvis plures noverit qui sic dispensare non ausi fuerint, nisi pro tempore requisito ut dispensatio a S. Congr. Concilii obtineri posset.

Missale autem regulariter debet esse conforme Breviario recitato.

Sacerdos celebrans in ecclesia extranea ubi fit de duplici, tenetur se conformare colori hujus ecclesiæ. Unde habens officium patroni, v. g., martyris, et celebrans in alia ecclesia dominica colorem violaceum requirente, utetur colore violaceo et dicet Missam de dominica cum commemoratione festi sui.

Si celebrat in ecclesia habente colorem suo officio conformem, sed ubi fit de alio festo solemniori, dicere tenetur Missam festi in ea ecclesia celebrati, propter solemnitatem in loco existentem; contra vero si non esset hic solemnitas nec concursus populi, utendo colore ibi usitato, melius recitaret Missam suo officio conformem, eam sumendo in Communi Missalis hujus loci, proprium non habentis. S. Cong. Rit. 12 nov. 1831, ad 31; *Gardell. t. XII, p. 116.*

Quando in una ecclesia Missæ votivæ aut de *Requiem* dici possunt, sacerdos extraneus ibi celebrans, et habens officium duplex, petere debet, si commode potest, colorem congruentem et dicere Missam suo officio conformem. Si non habeat officium duplex, Missam sui officii aut Missam votivam in colore requisito celebrare poterit. Ita ferme *Romsée*, tit. 1, art. de *Coloribus*, plures S. Congr. Rit. responsiones citans.

Qui celebrat in capella populo non aperta, semper celebrare debet juxta officium a se recitatum, sine respectu ad ritum hac die in ecclesia parochiali usitatum. *Gardell. ibid.*

Duo igitur sunt principia in memoriam semper revocanda, videlicet 1° Missam cum officio ordinandam esse, et 2° eundem semper esse debere colorem in eadem ecclesia, præter semiduplicia, simplicia et ferias communes.

Sacerdos etiam regularis, administrans pro tempore parochiam, tenetur in omnibus externis actibus sequi ritum hujus loci.

Item quilibet sacerdos cantans Missam publicam in aliena ecclesia, sine ullo respectu ad proprium officium, sequi debet ritum illius ecclesiæ. *Romsée, ibid.*

Confessarii et capellani monialium ecclesiis addicti dicere possunt Missas sanctorum de quibus illæ recitant officium, utendo Missali Romano, in Communi, non vero Missali ordini proprio, ut fert decretum S. Congr. Rit. a Clemente XI 4 decembris 1717 approbatum, nisi ex speciali licentia, quæ quibusdam concessa fuit, v. g., Benedictinis SS. Sacramenti, etc.

Hic forte esset locus aliquid dicendi de Missali in lingua vernacula. Certum est Apostolos et proximos eorum successores in linguis tunc vernaculis celebrasse, in græca, in latina, etc.; sed non minus certo constat liturgias cum idiomatibus non mutatas fuisse, et a multis sæculis, tum in Occidente, tum in Oriente, in veteribus linguis jam mortuis exerceri. Lingua Latina a septimo sæculo desiit esse vulgaris, et nihilominus ecclesia Catholica illius usum in sua liturgia constanter retinuit. In nono et in decimo sæculo, serio actum est Romæ de concedenda facultate episcopis et presbyteris apud Moravas degentibus, adhibendi in liturgia linguam Sclavonicam ibi vulgarem: quæ facultas, prius aliquo modo concessa vel tolerata, tandem fuit negata. Versionem Missalis Romani in linguam gallicam, anno 1660, auctore *Voisin*, doctore Sorbonico, editam reprobaverunt, anno sequenti, clerus Gallicanus, Facultas theologica Parisiensis et Alexander VII.

Papulus V decrevit, 25 januarii 1615, rogantibus missionariis e Societate Jesu, ut apud Sinas Missam et divina officia Sinica lingua celebrari liceret. Missale in ea lingua confectum missum est Innocentio XI, anno 1681, et procurator generalis missionum apud Sinas Romanæ se contulit, ut a Pontifice approbationem et facultatem eo utendi sollicitaret, quam tamen non obtinuit.

« Est autem Apostolicæ Sedis, inquit *Bened. XIV*, de » Missæ sacrificio, l. 2, cap. 2, n. 11, in recenti populo- » rum conversione ad fidem, pro variis circumstantiis, » vel permittere, vel prohibere vernaculæ linguæ usum » in divinis officiis celebrandis. » Sed monet idem Pontifex, constantem firmamque disciplinam esse, ne

Missæ idioma mutetur, etsi mutet lingua vernacula.

Non liceret ergo, etiam in casu necessitatis, uti Missali in linguam vernaculam converso, absque legitima Sedis Apostolicæ dispensatione.

Missale clausum ita ponendum est in altare, ut apertura ejus crucem vel tabernaculum semper respiciat.

4° Rubrica præscribit ut celebrans sit calceatus : non posset ergo celebrare nudis pedibus, saltem extra necessitatem. Communis sententia est tamen illum tunc, secluso contemptu, non peccaturum mortaliter. *Gavantus* laudat eos qui communes crepidas in sacristia deponunt, et alias ibi paratas ad majorem sacri ministerii splendorem induunt. A peccato certe excusari non possent qui cum calceis iudicio hominum indecentibus, v. g., fractis, sordidis, ligneis, etc., celebrarent.

5° Lavat manus, dicens : *Da, Domine, etc.*, ut spiritualiter actus mundet, et propter reverentiam tanti sacramenti : hæc lotio ante Missam est saltem sub veniali, et sub gravi, inquit *S. Ligorius*, l. 6, n. 409, si manus sint valde immundæ, propter reverentiam Sacrificio debitam : ita *Quarti*, *Roncaglia* et *Tournely*. Lotionem vero post Missam omittere nullum est peccatum, juxta *La Croix*, *Quarti*, *S. Ligorium*, et talis est communis praxis.

6° Sacerdos accedens ad paramenta, quæ non debent esse lacera et scissa, sed integra et munda, induit se, si sit prælatus sæcularis, supra rochetum ; si sit prælatus regularis vel alius sacerdos sæcularis, supra superpelliceum, si commode haberi possit ; alioquin sine eo, supra vestes communes, dicens ad singula orationes determinatas ; quæ quidem orationes, ex communi sententia, sub veniali recitandæ sunt.

Apud nos simplices sacerdotes communiter non induunt paramenta supra superpelliceum, sed super vestem talarem, gallice *soutane*.

7° Modos in rubricis determinatos pariter servare oportet, v. g., amictum in medio deosculari, illum super caput ponere et mox ad collum declinare, ac vestium collaria circumtegere ; manicam albæ dexteram brachio dextro

et deinde sinistram sinistro imponere ; manipulum et stolam in medio, ubi est crux, deosculari, partem dextram stolæ super sinistram in formam crucis ante pectus aptare, etc.

8° Juxta Rubricam, sacerdos, omnibus paramentis indutus et capite cooperto (nisi ob legitimam causam calicem ipse non deferat), salutatur crucem per inclinationem capitis ; sic pariter salutatur alium sacerdotem ex altari redeuntem et sibi occurrentem, cui dextram cedere debet, clerum in choro si per illum transeat, episcopum et magnates si ante illos transiturus sit. Si transeat ante altare majus ubi non est SS. Sacramentum, caput cruci inclinatur. Si transeat ante altare ubi residet sanctissimum Sacramentum, flectit uno genu, capite semper tecto ; si venerabile Sacramentum sit expositum, flectit duobus genibus, genuflexus tollet birretum, et posita dextra super bursam, profunda capitis inclinatione adoratur Sacramentum ; deinde, capite cooperto et manu super bursam posita, surgit et procedit. Eodem modo se gerit si ante sacerdotem Eucharistiam ministrantem transeat, nec expectandum est donec peracta sit communio, ex Decreto S. Congr. Rit. julii 1698.

Si vero transeat ante altare in quo celebratur Missa, ante consecrationem, eodem modo agit ac si non celebraretur ; in momento consecrationis, flectit utroque genu, et deposito birreto, adoratur Sacramentum inclinatione capitis ; completa consecratione, reponit birretum, surgit et procedit ; inter consecrationem et communionem flectit uno tantum genu, capite cooperto, quia corpus Christi est in altari sicut in tabernaculo, ob corpus sacerdotis intermedium.

Si transeat ante reliquiam sanctæ Crucis expositam, unico genu flectet usque ad terram, eamque venerabitur. Sic, pro his omnibus, fere de verbo ad verbum *Romsée*.

Sacerdos ad altare procedendo nihil ore recitare debet, juxta eundem auctorem, licet alii dicant laudabiliter recitari *Ps. Miserere*, vel hymnum *Veni, Creator (Merati*, part. 1, p. 184, opinioni neganti adhæret), nec sumere

aquam benedictam, ecclesiam ingrediendo (quidam tamen, et ipsa S. Rit. Congr. 23 martii 1779, id suadere videntur, si commode possit), nec permittere ut alter coram se calicem deferat: tenetur vero ipse eum juxta Rubricam deferre, nisi ob senium, infirmitatem aliamve rationabilem causam, prævie paratus fuerit in altari, et tunc ad salutationes se discooperiet.

9° Cum sacerdos ad altare pervenerit, stans ante infimum illius gradum, caput discooperit, birretum dat ministro, profunde se inclinat ante crucem, vel genuflectit in plano, si sacrum Eucharistiæ Sacramentum ibi resideat. In omni genuflexione autem in plano genu dextrum in loco pedis ponitur, et corpus debet esse rectum, sine ulla capitis inclinatione; *Romsée*. Generaliter tamen caput leviter inclinatur et multo convenientius videtur. Si venerandum Sacramentum esset expositum, duo flecterentur genua et corpus profunde inclinaretur.

10° Quotiescumque sacerdos ad medium altaris accedit, vel de medio illius discedit, crucem per capitis inclinationem semper debet salutare, nisi altare deosculari vel corpus inclinare debeat; nam illud osculum vel hæc inclinatio inclinationem capitis Rubrica præscriptam necessario includit.

11° Sacerdos e medio altaris ad unum cornu procedens, semper incedere debet naturaliter, ante se, non ex latere, nec recedendo, more cancerorum, et quando se convertit ad descendendum, vitare debet ne tergum directe ad crucem vertat.

12° Sacerdos ad altare stans et aliquid legens vel recitans, sedulo vitare tenetur, in toto Sacrificii decursu, omnem capitis, pedum et corporis motum vel agitationem, et se tenere debet immobilem, nisi rubricæ quemdam motum corporis vel capitis exigant.

13° Notat *Romsée*, 1° quod sacerdos inclinatus et statim genuflexurus, vel ad populum se conversurus, debeat prius se totaliter erigere; 2° quod sub *Dominus vobiscum*, *Orate, fratres*, etc., oculos ad terram figere debeat, ne aspectu curioso adstantes offendat; 3° quod manus disjun-

gere et conjungere debeat dum habet faciem ad populum versam, non vero in ipso conversionis actu; 4° quod in elevatione oculorum, ubi est præscripta, caput indecore movere non debeat: unde si effigies crucifixi videri non possit absque indecora capitis erectione, sufficit oculos in altum elevare; 5° quod in inclinatione corporis, pedes ab antependio altaris uno circiter passu removendi sint, et ponendi juxta se invicem, absque extensione unius ultra alium; 6° quod signum crucis perficiendum sit sub verbis hac cruce † notatis, et vitandum ne abbrevientur lineæ, aut manus ita celeriter moveatur ut celebrans appareat potius pulveres ab oblati excutere vel muscas abigere, quam cruces formare. 7° Dum dextra manus cruces format, sinistra nunquam manere debet suspensa, sed ponitur in pectus si celebrans seipsum signat, in altare si oblata vel sanctificata signat, in librum si de signando initio Evangelii agatur. Item dum celebrans sinistra utitur, v. g., ad volvenda folia libri, dextram statim deponit in altare vel in Missale. 8° In junctione manuum, manus manui totaliter approximatur, ita ut quilibet digitus suum similem tangat, pollex dexter super sinistram ponatur, et extremitas manuum junctarum neque faciem celebrantis, neque terram respiciat, sed ante pectus teneantur manus junctæ, casulam, quantum fieri potest, non tangentes. 9° In omni manuum extensione palma unius palmam alterius respiciat, digitis simul junctis, et eorum summitas humerorum altitudinem ac distantiam non excedat. 10° Cruces quæ fiunt super oblata non sunt faciendæ manu transversa seu incurvata, sed manu recta, ex decreto S. Congr. Rit. 4 aug. 1663, lineæ uniuscujusque crucis debent esse rectæ et habere longitudinem quæ est ab extremitate parvi digiti ad carpum. Ad faciendam lineam transversam, manus reducenda est recte ad medium. Ubi fit signum crucis super calicem aut super hostiam separatim, lineæ non debent excedere latitudinem pallæ et patenæ. Super urceolum, ad benedicendam aquam, sufficit ut sint duorum vel trium pollicum.

14° Qui ob infirmitatem celebrare non potest sine baculo vel nisi utroque brachio in altari innixio, licite celebraret privatim, et etiam publice si adesset necessitas, v. g., ut populus audiret Missam. Sic *S. Ligorius*, l. 6, n. 402, cum aliis nonnullis. Arbitratur insuper eum qui non potest stare rectus, ab omni peccato excusari si ex devotione celebrare velit.

Supponimus tamen eum celebrare non posse sedentem, etiam ex necessitate, nisi cum dispensatione, quia omitterentur genuflexiones aliæque cæremoniæ. *Bened. XIV*, app. 24 ad lib. 3 de Sac. Missæ, edit. Prat. anni 1843.

15° Finito Evangelio S. Joannis, et non ante, sacerdos manibus junctis accedit ad medium altaris, ubi inclinato cruci capite, accipit calicem manu sinistra, ad gradum infimum descendit, ad altare per suam sinistram se convertit, et salutatur crucem vel facit genuflexionem aut prostrationem, etc. Erectus, accipit a ministro biretum, super caput ponit, incipiens antiphonam *Trium Puerorum* et statim canticum *Benedicite* cui aliæ non substituendæ sunt preces, inquit *Romsée*. Vide infra art. XI.

§ IV. — Observationes ad Missam solemnem vel simpliciter cantatam spectantes.

1° Si adsint ministri, videlicet diaconi et subdiaconi, rubricas ad singulorum officia respicientes sedulo discere, et paramentis suo ordini propriis se induendo, preces assignatas recitare debent. An rubricæ ad indumenta respicientes sint, quoad ministros, præceptivæ vel directivæ, non liquet. Probabilius tamen videtur eas, ut pote extra Missam servandas et nullibi positive præscriptas, esse tantum directivas. Quæ autem intra Missam occurrunt, licet non ab omnibus habeantur ut præceptivæ, vix extra culpam negligi possunt.

2° Omnia quæ in Missa privata secreto dicuntur, eodem modo in Missa cantata dicenda sunt. Attamen, quæ in choro cantantur, voce quasi submissa seu media recitantur a celebrante, eo modo quo a solis ministris audiatur.

Antiquitus celebrans Epistolam et Evangelium non legebat, sed illa a ministris cantata audiebat. Difficultas ea audiendi dum in ambone vel in alio loco dissito cantabantur, nonnullos induxit ad illa legenda, et inde nata est Rubrica nunc existens. *Romsée*.

3° Celebrans confessionem faciens, in sola Missa cantata ad hæc verba, *et vobis, fratres, et vos, fratres*, aliquantulum se ad ministros sacros inclinat, dicendo *vobis et vos* ad diaconum, et dicendo *fratres* ad subdiaconum. Idem facit dicendo *Misereatur vestri*, absque pedum motione et capitis inclinatione. *Romsée*, t. II, 3 part., n. 3.

4° Si episcopus in propria diœcesi Missæ majori assistat, ipse facit confessionem ab initio *In nomine Patris*, usque ad *Indulgentiam* inclusive, et celebrans ei respondere debet, non vero simul cum illo dicere, ex decreto S. Cong. Rit. 4 aug. 1663. *Merati*.

5° Celebrans sedere debet, præterquam in Missa coram SS. Sacramento exposito celebrata, cum diacono et subdiacono in banco ad cornu epistolæ posito dum cantantur *Gloria et Credo*, etc., non vero in sedibus sibi paratis et distinctis, gallice *fauteuils*: ille honor reservatur prælatis. S. Congr. Rit. 19 maii 1614, et 12 junii 1627.

Ad Missam majorem pertinent processiones, cantus et thurificatio.

P. I. Processiones.

Ante Missam majorem diebus dominicis et festivis fit processio in ecclesia vel circa ecclesiam parochialem. Processiones fuerunt in usu etiam apud Judæos, ut patet pluribus exemplis, v. g., translatione arcæ de Cariathiarim in domum Obededom et e domo Obededom in Hebron, dedicatione murorum Jerusalem, post captivitatem Babylonicam ædificatorum, ut in lib. II Esdræ, cap. XII, narratur. *Gavantus*, *Merati*, *Ferraris*, putant eas apud Christianos ortum duxisse a turbis in die Palmarum obviam Christo euntibus.

Certum est illas esse antiquissimas. Tempore Juliani Apostatæ, solemniter facta est processio Antiochiæ, ad